

Evropski izbori, balkanske dileme: Da li proširenje EU ostaje „mrtvo slovo na papiru“?

Jun 2025.

Autor: Centar za strateške prognoze

I. Uvod: Evropa posle izbora – kontinent između odbrane i zamora

[Izbori za Evropski Parlament, održani 2024. godine](#), obeležili su prelomni trenutak u političkoj arhitekturi Evropske unije. Konzervativne i evroskeptične snage učvrstile su svoje pozicije, dok je centar oslabio pod teretom kriza – energetske, bezbednosne i identitetske krize. Dok Brisel sve češće u svom diskursu ukazuje na pojmove [odbrane i geopolitike](#), [pitanje proširenja EU ponovo ostaje u senci prioriteta](#) kao što su zajednička industrijska politika, kontrola migracija i evropska bezbednosna autonomija.

Za Zapadni Balkan, 2025. godina nije donela, niti će doneti dugo očekivani preokret. Iako je „nova geopolitika EU“ obećavala ponovno interesovanje za naš region kao svojevrtan „front stabilnosti“, tempo tranzicija i dalje ostaje spor, a politička realnost unutar same Unije sve više ukazuje na to da je proširenje više instrument retorike nego realan strateški prioritet. Balkan, stoga, postaje prostor „post-integracione neodređenosti“ – obitavajući u međuprostoru između obećanja i zamora.

II. Izbori 2024. godine i novi politički pejzaž Evrope

Rezultati izbora za Evropski Parlament 2024. godine promenili su dinamiku unutar institucija Evropske unije. [Evropska narodna partija \(ENP\)](#) zadržala je svoj primat, ali je evidentno da se trenutno nalazi [pod snažnim uticajem konzervativnih i desničarski orijentisanih populističkih struja iz Italije, Mađarske, Nemačke i Holandije](#). S druge strane, liberalni i „zeleni“ blokovi izgubili su deo podrške, što je značajno uticalo na [balans moći u okviru Evropske komisije \(EK\) i Saveta Evrope](#).

Ova promena ima duboke posledice po politiku proširenja. Pre svega, indikativno je da „[geopolitička EU](#)“ postaje retorička formula koja opravdava odlaganje realnih integracionih procesa, time direktno utičući na budućnost Zapadnog Balkana i država koje ga sačinjavaju, a koje imaju tendencije da postanu deo EU. Uz to, sigurnosna dimenzija izrazito dominira nad političkom, čime se Evropska Unija dovodi u stanje u kojem se proširenje više ne promatra kroz prizmu iskrenog procesa uključivanja, već tendenciono kroz prizmu odbrane od ruskog i kineskog uticaja. Na kraju, unutrašnja reforma postaje uslov *par excellence*, uz povećane zahteve za promenom načina glasanja, budžetske raspodele i institucionalnog ustrojstva pre nego što se bilo kojoj drugoj državi – u bliskoj, ili pak dalekoj budućnosti – otvori put ka realnom pridruživanju Evropskoj Uniji.

Iako je predsednica EK u drugom mandatu Ursule fon der Lejen naglasila da će „[budućnost Evrope biti nepotpuna bez Balkana](#)“, njena izjava je više signal jedne simboličke podrške, nego odraz stvarne političke volje EU.

III. Balkan između simbolike i stagnacije

Stoga, Zapadni Balkan ulazi u 2025. godinu bez realnog pomaka. [Severna Makedonija i Albanija](#) i dalje tapkaju u mestu kada je reč o pregovaračkim poglavljima; [Bosna i Hercegovina](#) nije načinila nikakav korak napred koji bi se kategorisao kao ikakav napredak u ispunjenju političkih kriterijuma; [Srbija i Crna Gora](#) zadržavaju status „otegnutog dijaloga“, a takozvano „Kosovo“, nastavlja da bivstvuje, kao južna srpska pokrajina, izvan realnih pregovora, usled nepostojanja mogućnosti delovanja kao samostalne države u bilo kojoj budućnosti i odsustva [normalizacije odnosa sa Beogradom](#).

Ključni problem nije samo u regionu, već u Briselu. Naime, indikativno je da Evropska unija više [nema jedinstvenu strategiju za Zapadni Balkan](#). Dok su [Francuska i Holandija skeptične](#) i traže institucionalnu konsolidaciju, države poput [Austrije, Hrvatske i Italije](#) zalažu se za „sektorsko približavanje“ – ideju postepenog ulaska u EU kroz energetske, bezbednosne i trgovinske sporazume, bez formalnog članstva.

U međuvremenu, Rusija, Kina i Turska nastavljaju da vrše pojačani uticaj, ali ne kroz direktnu politiku, već kroz uspostavljanje i održavanje energetske, digitalne i infrastrukturne zavisnosti. Upravo ovaj proces pretvara region u zonu nadmetanja „meke moći“, gde Brisel gubi ideološku prednost, a lokalni lideri uče kako da balansiraju između obećanja EU i realne podrške koju dobijaju izvan iste.

IV. Politika proširenja u senci evropske odbrane

Dok se Unija sve više konsoliduje kao svojevrsni bezbednosni akter, sa [povećanim budžetom za odbranu](#) i inicijativama poput „[Evropske odbrambene unije](#)“, regionalni partneri sve više ostaju izvan nove logike integracije. Iako se zemlje Balkana uključuju u zajedničke vežbe, misije i programe, puna politička integracija zamenjena je funkcionalnom saradnjom.

Ovaj model „integracije bez članstva“ predstavlja novu paradigmu:

- **Saradnja u odbrani i bezbednosti** služi kao kompenzacija za zastoje u pristupanju;
- **Ekonomski instrumenti**, poput „[Zelene agende](#)“ ili „Programa rasta za Zapadni Balkan“ (engl. [Growth Plan for the Western Balkans](#)), koriste se kao privremena zamena za strukturne fondove;
- **Politički uslovi**, poput vladavine prava, ostaju nepromenjeni, ali se njihova primena sve više tretira kao „relativna vrednost“ u odnosu na bezbednosne prioritete.

Tako nastaje „[Evropa dve brzine](#)“, u kojoj Balkan ima mesto jedino na periferiji nove arhitekture – dovoljno blizu da ostane vezan za EU, ali predaleko da donosi bilo kakve relevantne odluke.

V. Balkanske dileme: između EU, realpolitike i zamora

Regionalni lideri u sve većoj meri gube poverenje u realnost proširenja. Za njih, Evropska unija postaje institucionalni horizont, a ne cilj koji se može doseći. Otuda i porast pragmatične neutralnosti – politike koja kombinuje ekonomsku saradnju sa Zapadom i političku fleksibilnost prema Istoku.

Istovremeno, primetan je i eskalirajući evropski zamor od Balkana, posebno u državama članicama koje se suočavaju sa unutrašnjim krizama. Migracije, rast desnice, strah od „novih nestabilnosti“ čine da se Balkan ponovo percipira kao „potencijalni problem“, a ne kao rešenje.

Iako pojedine države, poput Hrvatske i Slovenije, pokušavaju da deluju kao most ka regionu, njihov uticaj je krajnje ograničen. Umesto toga, sve više dominira regionalna samoinicijativa, kroz projekte poput „[Otvorenog Balkana](#)“ ili bilateralnih odbrambenih i energetskih aranžmana. To, međutim, često ide mimo briselskih okvira.

VI. Pogled do 2030. godine: između retorike i revizije

Gledajući u budućnost, politika proširenja do 2030. godine suočiće se sa tri moguća scenarija:

1. **Scenario „zamrznutog proširenja“** – najverovatniji u kratkom roku. Unija nastavlja da zadržava *status quo*, sa povećanom ekonomskom saradnjom, ali bez formalnog članstva. U tom okviru, zemlje kandidati ostaju u sivoj zoni između integracije i periferije, uz povremene političke ustupke Brisela kao kompenzaciju za izostanak stvarnog napretka. Takav pristup omogućava EU da zadrži uticaj na region, ali i da odloži donošenje strateških odluka koje bi promenile njen unutrašnji balans.
2. **Scenario „funkcionalne integracije“** – zemlje Balkana postaju deo ključnih politika (odbrana, energija, migracije), ali ostaju izvan institucija. Ovaj model pruža privid članstva kroz praktičnu saradnju i uključenost u zajedničke projekte, bez institucionalnog glasa u odlučivanju. Time se stvara poluintegrirani prostor koji smanjuje rizike za EU, ali i produbljuje osećaj političke nedovršenosti u regionu.
3. **Scenario „novog paketa proširenja“** – manje verovatan, ali moguć u slučaju dramatičnog geopolitičkog događaja, poput eventualne eskalacije sukoba u Ukrajini ili katalizacije novog velikog migratornog talasa. U tom slučaju, proširenje bi postalo instrument stabilizacije i geopolitičkog sidrenja regiona uz ubrzane, ali selektivne procese pristupanja. Takav pristup bi redefinisao kriterijume članstva, dajući prednost strateškoj lojalnosti i bezbednosnom značaju nad formalnim reformama.

Najrealnija perspektiva je postepena erozija vere u proširenje kao strateškog procesa, uz rast unutrašnjih inicijativa koje region približavaju EU po sektorima, ali ne i u formalnom smislu.

VIII. Zaključak: Balans politike

Dve decenije nakon velikog talasa proširenja 2004. godine, Evropska unija stoji pred paradoksom – što više govori o proširenju, to manje deluje. Umesto vizije integrisane Evrope, dominira koncept kontinenta kao mreže koncentričnih krugova – sa jezgrom koje se zatvara i periferijom koja čeka.

Za Balkan, izazov nije samo u tome kako ući u Uniju, već kako ostati relevantan u sistemu koji sve manje veruje u sopstvenu misiju integracije. Proširenje, nekada simbol evropske vere u promenu, sada je postalo „mrtvo slovo na papiru“, koje samo podseća na doba kada je Evropa još verovala u svoju ideju.